

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра комп'ютерних наук

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Факультет інформаційних технологій

“ ____ ” _____ 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Методологія наукових досліджень

Галузь знань **Інформаційні технології**

Спеціальність **Комп'ютерні науки**

Освітня програма **Інформаційні управляючі системи та технології**

Факультет **інформаційних технологій**

Розробник: **професор кафедри комп'ютерних наук, д.т.н., професор Бушма О.В.**

КИЇВ 2026

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Методологія наукових досліджень»

Опис навчальної дисципліни Дисципліна «Методологія наукових досліджень» спрямована на ознайомлення студентів з ключовими аспектами та технологіями науково-дослідницької роботи. Студенти при вивченні дисципліни будуть набувати теоретичні знання та формувати практичні уміння у сфері теоретико-методологічних, методичних та організаційних аспектів науково-дослідницької діяльності та принципів роботи з об'єктами інтелектуальної власності, включаючи їх захист та відповідне правове та нормативне підґрунтя.

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	F3 Комп'ютерні науки	
Освітня програма	Інформаційні управляючі системи та технології	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	Немає	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
Форма навчання	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	9	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	немає	
Лабораторні заняття	30 год	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	немає	
Кількість тижневих аудиторних годин	12 год.	

1. **Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни**

Мета викладання дисципліни – формування у студентів сучасного рівня наукової та інформаційної культури, набуття системних знань про сутність, характер, структуру, закономірності та методологію наукових досліджень, розвиток компетентностей самостійного здійснення наукових розвідок та отримання нових знань, обробки та презентації результатів виконаної наукової роботи, а також отримання студентами знань в сфері інтелектуальної власності, вивчення принципів оформлення прав на неї, можливостей захисту наявних прав за допомогою існуючого законодавства та судової системи, забезпечення готовності магістрантів до професійної діяльності.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері комп'ютерних наук

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК04. Здатність збирати і аналізувати дані (включно з великими), для забезпечення якості прийняття проєктних рішень.

СК05. Здатність розробляти, описувати, аналізувати та оптимізувати архітектурні рішення інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення

СК08. Здатність розробляти і реалізовувати проєкти зі створення програмного забезпечення, у тому числі в непередбачуваних умовах, за нечітких вимог та необхідності застосовувати нові стратегічні підходи, використовувати програмні інструменти для організації командної роботи над проєктом.

СК10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість ІТ проєктів, інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення, застосовувати міжнародні стандарти оцінки якості програмного забезпечення інформаційних та комп'ютерних систем, моделі оцінки зрілості процесів розробки інформаційних та комп'ютерних систем.

Програмні результати навчання (ПРН):

РН1. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері комп'ютерних наук і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері комп'ютерних наук та на межі галузей знань.

- РН2. Мати спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем комп'ютерних наук, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.
- РН3. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері комп'ютерних наук до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.
- РН4. Управляти робочими процесами у сфері інформаційних технологій, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.
- РН5. Оцінювати результати діяльності команд та колективів у сфері інформаційних технологій, забезпечувати ефективність їх діяльності.
- РН6. Розробляти концептуальну модель інформаційної або комп'ютерної системи.
- РН7. Розробляти та застосовувати математичні методи для аналізу інформаційних моделей.
- РН8. Розробляти математичні моделі та методи аналізу даних (включно з великим).
- РН9. Розробляти алгоритмічне та програмне забезпечення для аналізу даних (включно з великими).
- РН10. Проектувати архітектурні рішення інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення.
- РН11. Створювати нові алгоритми розв'язування задач у сфері комп'ютерних наук, оцінювати їх ефективність та обмеження на їх застосування.
- РН12. Проектувати та супроводжувати бази даних та знань. РН13. Оцінювати та забезпечувати якість інформаційних та комп'ютерних систем різного призначення.
- РН14. Тестувати програмне забезпечення.
- РН15. Виявляти потреби потенційних замовників щодо автоматизації обробки інформації.
- РН16. Виконувати дослідження у сфері комп'ютерних наук.
- РН17. Виявляти та усувати проблемні ситуації в процесі експлуатації програмного забезпечення, формулювати завдання для його модифікації або реінжинірингу.
- РН18. Збирати, формалізувати, систематизувати і аналізувати потреби та вимоги до інформаційної або комп'ютерної системи, що розробляється, експлуатується чи супроводжується.
- РН19. Аналізувати сучасний стан і світові тенденції розвитку комп'ютерних наук та інформаційних технологій.
- РН20. Розробляти алгоритмічне та програмне забезпечення для складних інтелектуальних систем

2 Програма та структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Наука та її методологія

Тема 1. Наукова методологія. Процес наукового дослідження.

Вступ. Наука як соціальний інститут. Наука як система. Науково-дослідна діяльність. Наукове знання. Структура сучасної науки. Наука в Україні та за кордоном. Держава і наука. Принципи державної наукової політики. Пріоритети наукових досліджень. Фінансові інструменти державної науково-технічної політики. Методологія як інтегральна система знань. Методологія науки та її структура. Методологія пізнання. Методологія оцінювання. Методологія практики. Різновиди наукової методології. Принципи наукового дослідження. Об'єктивність науки. Парадигми та їх роль у пізнанні. Теорія як форма розвитку наукового знання. Функції теорії. Концепція.

Структура наукового дослідження. Різновиди дослідження. Триланкова та чотириланкова модель дослідження. Програма дослідження. Проблема. Формулювання проблеми дослідження. Проблемна ситуація. Вирішення проблеми. Мета, об'єкт і предмет дослідження. Істина як мета і завдання дослідження. Гіпотеза в дослідженні. Перевірка гіпотези. Опис об'єкта дослідження. Наукове доведення й аргументація. Наукові ідеї. Узагальнення. Висновки та рекомендації за результатами дослідження. Поняття методу дослідження. Класифікація методів наукових досліджень. Обґрунтування методів досліджень. Аналіз і синтез. Діалектична і формальна логіка. Індукція. Дедукція. Якісний і кількісний аналіз. Моделювання. Системний підхід. Наукове прогнозування. Методи емпіричних досліджень. Спостереження. Вимірювання. Метод класифікацій. Вибірковий метод. Опитувальний метод. Тестування. Експериментальний метод.

Тема 2. Організація наукового дослідження

Вибір і обґрунтування теми дослідження. Складання плану наукових досліджень. Інформаційне забезпечення роботи. Збирання матеріалу. Аналіз і обробка літературної інформації. Математичне забезпечення дослідження. Накопичення та обробка експериментальних даних. Інтерпретація отриманих результатів. Наукові дискусії. Інтернет-ресурси науки. Аспірантура. Докторантура. Презентація наукових результатів. Впровадження наукових результатів. Поняття якості наукового дослідження. Напрями вдосконалення наукових досліджень. Правова регуляція наукових досліджень. Інтелектуальна власність. Авторські права. Захист інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій. Наукова новизна. Плагіат і боротьба з ним. Етика в науці. Спільна наукова робота. Технології наукової творчості. Технології швидкісного читання та запам'ятовування інформації. Апробація наукових результатів. Управління науковими знаннями. Тенденції розвитку сучасної науки.

Змістовий модуль 2. Інтелектуальна власність.

Тема 3. Авторське і патентне право та форми їх захисту

Поняття інтелектуальної власності. Авторське право. Поняття та ознаки авторського права. Види об'єктів авторських прав. Суб'єкти авторських прав. Поняття про суміжні права. Захист авторських і суміжних прав. Патентне право. Виникнення патентних прав. Об'єкти патентного права. Суб'єкти патентного права. Винахід, корисна модель та промисловий зразок. Поняття та ознаки винаходу, корисної моделі та промислового зразка. Об'єкти винаходу, корисної моделі та промислового зразка. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту і виробленої ними продукції (робіт, послуг). Фірмове найменування. Товарний знак. Знак обслуговування. Найменування місця походження товарів. Службова та комерційна таємниця. Правова охорона топологій інтегральних схем. Правова охорона програм для ЕОМ і баз даних.

Права на селекційне досягнення. Оформлення заявки на авторське право на комп'ютерну програму.

Тема 4. Основи патентознавства

Охорона патентних прав. Зміст патентних прав. Охорона прав авторів і патентовласників. Оформлення патентних прав на винахід, корисну модель і промисловий зразок. Заявка на отримання патенту на винахід та корисну модель. Патентний пошук. Аналог. Прототип. Опис винаходу. Формула винаходу. Подача та експертиза заявки на отримання патенту на винахід та корисну модель. Державна система правової охорони інтелектуальної власності України. Бази даних та інформаційно-довідкові системи промислової власності в Україні. *Англомовні джерела патентної інформації США, Японії та Європи.*

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	пр	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Наука та її методологія														
Тема 1. Наукова методологія. Процес наукового дослідження		20	8	-	6	-	6							
Тема 2. Організація наукового дослідження		40	8	-	8	-	24							
Разом за змістовим модулем 1			16	-	14	-	30							
Змістовий модуль 2. Інтелектуальна власність														
Тема 3. Авторське і патентне право та форми їх захисту		20	6	-	6	-	8							
Тема 4. Основи патентознавства		40	8	-	10	-	22							
Разом за змістовим модулем 2			14	-	16	-	30							
Усього годин	120		30	-	30	-	60							
Курсовий проект (робота)	-		-	-	-	-	-							
Усього годин	120		30	-	30	-	60							

3 Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука і суспільство	2
2	Методологія науки	2
3	Процес наукового дослідження	4
4	Організація наукового дослідження	2
5	Створення об'єктів інформаційної діяльності й авторське право	4
6	Розробка технічних рішень та промислова власність	2
7	Патентування об'єктів інформаційної діяльності	4

4 Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Змістовий модуль 1. Наука та її методологія</i>	
1	Системний підхід в науковому дослідженні	6
2	Процес наукового дослідження	6
3	Математична обробка експериментальних результатів	2
	<i>Змістовий модуль 2. Інтелектуальна власність.</i>	
4	Міжнародна система охорони інтелектуальної власності	2
5	Міжнародна система охорони промислової власності	2
6	Оформлення заявки на видачу охоронного документу на комп'ютерну програму	12
	Усього годин	30

5 Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	<i>Змістовий модуль 1. Наука та її методологія</i>	
1	Наукова методологія	4
2	Моделі наукового дослідження та їх застосування	4
3	Проведення наукового дослідження та презентація отриманих результатів	10
4	Методи отримання чисельних результатів дослідження	6

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
5	Методи обробки чисельних результатів дослідження	6
	<i>Змістовий модуль 2. Інтелектуальна власність.</i>	
6	Інтеграція України в міжнародну систему охорони інтелектуальної власності	4
7	Взаємодія України з міжнародною системою охорони промислової власності	4
8	Особливості правової охорони промислової власності на комп'ютерну програму	8
9	Особливості правової охорони комп'ютерних програм	14
	Усього годин	60

6 Засоби діагностики результатів навчання

- екзамен;
- комп'ютерне тестування;
- реферати;
- захист лабораторних робіт;
- усний контроль.

Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Модуль 1

1. Методологія науки та її структура.
2. Методологія пізнання. Методологія оцінювання. Методологія практики.
3. Принципи наукового дослідження.
4. Теорія як форма розвитку наукового знання. Функції теорії. Концепція.
5. Структура наукового дослідження. Різновиди дослідження. Парадигми та їх роль у пізнанні.
6. Триланкова та чотириланкова модель дослідження. Програма дослідження.
7. Проблема. Формулювання проблеми дослідження. Проблемна ситуація. Вирішення проблеми.
8. Гіпотеза в дослідженні. Перевірка гіпотези.
9. Поняття методу дослідження. Класифікація методів наукових досліджень. Обґрунтування методів досліджень.

10. Аналіз і синтез. Діалектична і формальна логіка. Індукція. Дедукція.
11. Якісний і кількісний аналіз. Моделювання.
12. Системний підхід. Наукове прогнозування.
13. Інформаційне забезпечення наукової роботи. Збирання матеріалу. Аналіз і обробка літературної інформації.
14. Математичне забезпечення дослідження. Накопичення та обробка експериментальних даних.
15. Впровадження наукових результатів.
16. Наукова новизна. Плагіат і боротьба з ним. Етика в науці. Спільна наукова робота.

Модуль 2

17. Інтелектуальна власність. Авторські права. Захист інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій.
18. Правовідносини, породжені інтелектуальною власністю. Об'єкти та суб'єкти правовідносин у сфері інтелектуальної власності.
19. Міжнародна система охорони інтелектуальної власності.
20. Структура державного управління системою інтелектуальної власності в Україні. Законодавство України з інтелектуальної власності.
21. Поняття та ознаки авторського права. Види об'єктів авторських прав. Суб'єкти авторського права.
22. Комп'ютерна програма та база даних як об'єкти авторського права. Особливості оформлення заявки на державну реєстрацію прав автора на комп'ютерну програму та базу даних.
23. Захист авторських і суміжних прав. Винагорода. Ліцензія. Авторський договір. Принципи оформлення заявки на державну реєстрацію прав автора.
24. Промислова власність. Об'єкти та суб'єкти патентного права. Захист прав на об'єкти промислової власності у сфері інформаційних технологій.
25. Пошук інформації про об'єкти промислової власності. Універсальна десяткова класифікація. Міжнародна патентна класифікація. Національні патентні класифікації Німеччини, США, Великої Британії, Японії. Міжнародні та національні бази даних патентної інформації.
26. Винахід та корисна модель. Поняття та ознаки винаходу. Об'єкти винаходу. Об'єкти, які не визнаються винаходом. Правова охорона винаходу.
27. Складання та подання заявки на отримання свідоцтва з авторського права на комп'ютерну програму. Матеріали для подання заявки на реєстрацію програми для ЕОМ. Структура заяви та її оформлення.

28. Складання та подання заявки на отримання патенту. Матеріали до заявки на винахід в Україні. Структура заяви до заявки на винахід та її оформлення. Особливості оформлення міжнародної заявки на винахід.
29. Пошук інформації для подання заявки на отримання патенту. Патентний пошук. Аналіз і відбір інформації. Аналоги в заявці на отримання патенту. Прототип.
30. Формула винаходу. Особливості формул винаходів та корисних моделей на пристрій, спосіб, застосування.

Комплект тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами знаходиться за посиланням:

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/quiz/edit.php?cmid=182328>.

7 Методи навчання

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- робота з науково-технічною літературою (тезування, анотування, складання реферату);
- *робота з джерелами іноземною мовою (класифікатори, книги, статті, патенти);*
- *реферування іноземною мовою (складання реферату, ключових слів);*
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

Для розповсюдження усіх матеріалів як з боку викладача, так і з боку студента, використовується платформа moodle, що розташована за посиланням

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=893>

8 Методи оцінювання

- екзамен;
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування;
- реферати, есе;
- захист лабораторних робіт;
- презентації та виступи.

9 Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$	Рейтинг з додаткової роботи $R_{\text{др}}$	Рейтинг штрафний $R_{\text{штр}}$	Підсумкова атестація (екзамен)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2					
0-100	0-100	0-70	0-20	0-5	0-30	0-100

$$R_{\text{нр}} = \frac{0,7 \cdot (R_{\text{зм}}^{(1)} \cdot K_{\text{зм}}^{(1)} + \dots + R_{\text{зм}}^{(n)} \cdot K_{\text{зм}}^{(n)})}{K_{\text{дис}}} + R_{\text{др}} - R_{\text{штр}},$$

де $R_{3M}^{(1)} \dots R_{3M}^{(n)}$ – рейтингові оцінки змістових модулів за 100-бальною шкалою;

n – кількість змістових модулів;

$K_{3M}^{(1)} \dots K_{3M}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для відповідного змістового модуля;

$K_{дис} = K_{3M}^{(1)} + \dots + K_{3M}^{(n)}$ – кількість кредитів ECTS, передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі;

$R_{др}$ – рейтинг з додаткової роботи;

$R_{штр}$ – рейтинг штрафний.

Наведену формулу можна спростити, якщо прийняти $K(1)_{3M} = \dots = K(n)_{3M}$. Тоді вона буде мати вигляд

$$R_{НР} = \frac{0,7 \cdot (R_{3M}^{(1)} + \dots + R_{3M}^{(n)})}{n} + R_{др} - R_{штр}.$$

Рейтинг з додаткової роботи $R_{др}$ додається до $R_{НР}$ і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається студентам рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань студентів з дисципліни.

Рейтинг штрафний $R_{штр}$ не перевищує 5 балів і віднімається від $R_{НР}$. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для студентів, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

10 Навчально – методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Методологія організації наукових досліджень з основами інтелектуальної власності». Режим доступу:

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=893>

2. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків: Право, 2023. 368 с. Режим доступу:

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/resource/view.php?id=558252>

3. Патентознавство та авторське право: навчальний посібник / Н. Дубовик, К. Климова. Київ, 2022. 398 с. Режим доступу:

<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/resource/view.php?id=558250>

4. ПОЛОЖЕННЯ про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затверджене Вченою радою НУБіП України № 8 від « 26 » квітня 2023 р.

11 Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. / За ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.

2. Словник українсько-англійський, англо-український. 120000 слів / уклад.: О. М. Сидоренко, В. М. Тесленко, А. А. Заворона, І. С. Сидоренко ; гол. ред. С. С. Скляр. Харків: Кн. Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 640 с..

3. Інтелектуальна власність та патентознавство : підручник / Н. О. Білоусова, Н. В. Гаврушкевич, М. А. Данильченко та ін. : за ред. проф. П. М. Цибульова та доц. А.С. Ромашко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. 374 с

4. Тарасенко Л.Л. Комп'ютерна програма як об'єкт інтелектуального права. // ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 251. Режим

доступу: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/news/2016/3900/attachments/maket_it_konfer.pdf.

5. Еннан Р. Є. Правове регулювання відносин у мережі Інтернет // ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 172 .

Режим доступу: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/news/2016/3900/attachments/maket_it_konfer.pdf.

6. Петренко С. Правові підходи щодо захисту комп'ютерних програм / Інтелектуальний капітал. 2002. № 5. С. 17-24. Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-pravovi-pidkhody-shchodo-zakhystu-kompjuter-nykh-prohram.html>

Додаткові

1. Панкратова Н. Д. Системний аналіз. Теорія та застосування : підручник / Н. Д. Панкратова ; НАНУ, НТУУ "КПІ", ІПСА НАНУ. Київ: Наук. думка, 2018. 347 с.
2. ДСТУ 3008:2015. Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки: Структура та правила оформлення. Введ. 22.06.2015. Київ: ДП «УкрНДЦ», 2016. 32 с.
3. ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила. Введ. 22.08.2013. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 18 с.
4. Інформаційне законодавство // Збірник законодавчих актів: У 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Т.2. Київ: Юридична думка, 2005. 424 с.
5. Інформаційне законодавство // Збірник законодавчих актів: У 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Т.3. Київ: Юридична думка, 2005. 440 с.
6. Інформаційне законодавство // Збірник законодавчих актів: У 6 т. . / за ред. Ю.С. Шемшученка. Т.4. Київ: Юридична думка, 2005. 384 с.
7. Інформаційне законодавство // Збірник законодавчих актів: У 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Т.5. Київ: Юридична думка, 2005. 328 с.

Інформаційні ресурси

1. Наукові ресурси. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/node/1539>
2. Електронні ресурси. Національна парламентська Бібліотека України. Режим

доступу: <http://nplu.org/article.php?id=2>

3. Державні стандарти України (ДСТУ). Режим доступу::

<http://www.uipv.org/ua/dstu.html>.

4. Enterprise Unified Process (EUP). Home Page. Режим доступу:

<http://www.enterpriseunifiedprocess.com>

5. О'Рейлі Тім. Web 2.0 українською / Пер. з англ. В. Семенюка. Режим

доступу: <http://blogoreader.org.ua/wp-content/uploads/O-Reily-Web-2-0-Ukrainian.pdf>

6. Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності

України. Режим доступу: <http://sips.gov.ua>.

7. Офіційний веб-портал Державного підприємства «Український інститут

промислової власності». Режим доступу: <http://www.uipv.org>.

8. Авторське право і суміжні права. – Режим доступу:

http://sips.gov.ua/ua/copyright_registration.html

9. Зразки документів. Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

НАПН України. – Режим доступу:

<http://www.ndiiv.org.ua/ua/zrazky-dokumentiv-skachat.html>.

10. Створення об'єктів інтелектуальної власності. Свідоцтва. – Режим доступу:

<http://www.ndiiv.org.ua/ua/stvorennja-ob-jektiv-iv.html>.

11. Альянс ділового програмного забезпечення Business Software Alliance

(BSA). – Режим доступу: <http://www.bsa.org>.

12. Цифрова патентна бібліотека. – Режим доступу: <http://library.uipv.org>.

13. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності. – Режим доступу:

http://www.uipv.org/ua/mijn_klasif.html.

14. Універсальна десяткова класифікація (УДК). Режим доступу:

<http://elibrary.kubg.edu.ua/udc.htm>